Judita – tajná agentka s povolením zabíjet

Původ materiálu
Iva Květonová
Pořadí v lekci
28

Téma

Výzva k odvaze a věrnosti

Cíle

Děti dostanou impulz k tomu, že víra dává odvahu postavit se i někomu, z koho jde strach a kdo je silnější a mocnější.

Děti budou ujištěny, že i s na první pohled bezvýznamnými a slabými Bůh počítá při svém díle záchrany.

Děti porozumí tomu, že Bůh se nedá zkoušet nebo vydírat, dá se na něho jedině spolehnout.

Pro učitele

Biblický text: Júdit 8

Výkladové poznámky

Kniha Júdit nepatří do hebrejského kánonu z konce 1. století n. l., ale mezi tzv. deuterokanonické knihy (v prostředí židovském, protestantském, anglikánském). Tyto knihy byly do kánonu přijaty později, až na římské synodě roku 382 n. l. V protestantském prostředí se tyto texty jako nekanonické označují pojmem *apokryfy*.

Kniha vznikla asi kolem poloviny 2. století př. n. l. jako vlastenecké smyšlené dílo připomínající úspěšné židovské povstání Makabejců proti helénistickým nepřátelům, kteří ohrožovali Židy nábožensky i politicky. Příběh je ovšem zasazen do jiného dějinného rámce, do doby krále Nebukadnesara.

Jméno Judita odráží Judu Makabejského a název v ženské podobě byl vybrán patrně kvůli oslavě židovské královny Šlomcion, tedy Salome Alexandry z makabejského rodu. Postava

Judity měla také dlouhou dobu hlavní úlohu při svátku Chanuka. Vyvěšení Holofernovy hlavy připomíná vyvěšení hlavy nepřátelského vojevůdce Nikanora.

Autor je neznámý, pravděpodobně palestinský Žid. Hebrejský originál nebyl dochován (nebo zatím nebyl nalezen).

Jedná se o krátké dílo v tehdy módním žánru antické novely. Styl je vynikající. Je komponována do dvou vzájemně se zrcadlících částí. Zajímavě dokládá stav judaismu tehdejší doby. Dokumentuje praxi osobní modlitby, zálibu v pústech a zdůrazňování sexuální zdrženlivosti (askeze a odmítání tělesnosti přebralo židovství spíš z pozdního helénismu).

Jméno Judita – hebr. Jehudit (Židovka), česky Jitka.

Judita je mladá vdova; žila v ústraní v dobrovolném celibátu; odvážná, inteligentní, krásná. Použila své přednosti, aby odstranila muže, který ohrožoval její město, národ a potažmo celý svět. Akci provedla promyšleně, elegantně a chladnokrevně. Judita dlouho vystupovala v hlavní úloze svátku Chanuka. Po atentátu se Judita vrací k předchozímu způsobu života, do ústraní, celibátu. Nejde o její slávu, ale o slávu Hospodina. Ona je jen služebnice, která se spolehla na to, že Bůh má moc své lidi zachránit.

Useknutí hlavy je v Bibli spíš neobvyklý způsob; význam trofeje; mezi obléhateli působí zmatek. Hlavě lidé přičítali až magickou sílu coby sídlu osobní moci.

Betúlie – fiktivní judské město. Znamená „panna“; symbolizuje židovský národ v jedné z jeho těžkých chvil.

Koupel, masti, šperky, oděv: Perfektní příprava na milostné dostaveníčko, až bije do očí, protože koupel ve městě, kde se nedostává vody na pití, je do nebe volající; „dressed to kill“ – Júdit odpovídá přesně tomuto výrazu, je oblečená tak, aby přivábila pohled každého muže, obzvlášť toho, kterému jde po krku.

Holofernes – nepřítel číslo jedna; Nebukadnesarův generál, který chce použít taktiku vyhladovění, pak se obyvatelé města vzdají bez práce. Jeho jméno znamená „pekelný smrad“.

170 tisíc pěšáků, 12 tisíc jezdců – nepřítel je pro obyvatele Betúlie neporazitelný; nakonec ho tihle násilníci na lopatky nepoloží a město zůstane neporušené (jako panna – to je jeho význam) a s neporušenou ctí splní úkol i Judita (úděl žen z dobytých území bývá opačný).

Předáci města mají strach, chybí jim důvěra v Pána Boha – chtějí mu dát ultimátum pět dnů. Jenže Bůh není člověk, aby se dal zkoušet, uprosit, vydírat.
Úskalí

„Krváky“ vždycky táhly a táhnou. Pozor na to, aby si děti z příběhu neodnesly jen to, že nějaká žena usekla zlému pánovi hlavu. Příběh knihy Júdit bude pravděpodobně pro naše sborové děti neznámý. Může je však napadnout podobnost s příběhem o Jael a Síserovi. V obou příbězích jde v posledu o vyznání, že Bohem je Hospodin. Důraz u Júdit je i v tom, že jde nebezpečí aktivně vstříc.

Odkazy

Fingerland, Jan. *Hebrejky: Biblické matky, démonky, královny i milenky.* Praha: Pražské příběhy, 2022. ISBN 978-80-908735-0-6.

Havlová, Jana. *Starozákonní Judit. Čím může být inspirací pro dnešní ženu?* Online. Absolventská práce. JABOK – Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická. 2019. Dostupné z IS JABOK.

Pro děti

Předškoláci

Stalo se vám někdy, že jste nemohli usnout? Kvůli čemu to bylo? Zkusíte to namalovat? Budu malovat taky. Představení obrázků.

V Bibli je příběh o tom, jak taky někdo nemohl spát, protože měl strach z jednoho vojevůdce, který si dělal zálusk na město, ve kterém žil. (vyprávět třeba i pomocí obrázků, flanelografu…)

Izraelské město Betúlii obklíčila obrovská armáda krále Nebukadnesara v čele s generálem Holofernem, Pekelným smradem – tak by se dalo jeho jméno přeložit. Sto sedmdesát tisíc mužů pěchoty a dvanáct tisíc jezdců. Obyvatelé města se třásli strachy. A když se dozvěděli, že je Holofernes odstřihl od zdrojů pitné vody a chce je nechat umřít hlady a žízní, nemohli v noci ani zamhouřit oči.

Po třiceti čtyřech dnech měli dost. Voda v cisternách došla, ve spížích vymetali poslední drobky chleba, lidé byli úplně zesláblí a odpadávali na ulicích jako mouchy.

„Proč jste se Holofernovi nevzdali? Lepší je být otroky než v tomhle pekle chcípnout žízní. To se máme dívat, jak umírají naše děti a ženy? Dělejte, vyvěste bílou vlajku, než z nás budou mrtvoly!“ Křičeli naštvaně obyvatelé města na své radní.

Uziáš, jeden z vůdců města, řekl: „Lidi, hlavu vzhůru! Počkáme ještě pět dnů. Pokud nám do té doby Bůh nepomůže, tak se vzdáme.“

O tom všem se dozvěděla Júdit, mladá vdova, její muž Manases zemřel předtím, když při žních dostal úpal. Júdit se zdržovala hlavně doma, pro smutek se jí nechtělo mezi lidi a ti už na ni skoro zapomněli. Přesto se tentokrát Júdit odhodlala a pozvala si dva radní města k sobě domů.

„Slyšela jsem, o čem jste se dnes bavili s lidmi. To pětidenní ultimátum je pěkná blbost. Pána Boha nemůžete zkoušet, ani ho nutit. Nemůžete mu diktovat, co má dělat. Když nás bude chtít zachránit, tak to udělá. Můžete ho o to prosit a zkoušet důvěřovat, že mu na nás záleží, ale nic víc. Jděte a vyřiďte to ostatním.“

Ještě tu noc vyrazila Júdit se svojí služkou do nepřátelského tábora. Předtím se však dlouho modlila k Pánu Bohu, aby svůj lid zachránil.

A pak se na svoji misi pořádně připravila. Vykoupala se, natřela se voňavým tělovým mlékem, oblékla si plesové šaty, načesala vlasy, nalíčila se, do uší si dala zlaté náušnice a na krk perleťový náhrdelník. Byla nádherná, nádherná. „Dressed to kill“ tomu říkají Angličani. Každý muž, který se na ni podívá, bude umírat touhou.

Svoji služebnou vybavila košem s vínem, olejem, fíky a jablečným závinem a vyrazily spolu za Holofernem. Cestou narazily na vojenskou hlídku.

„Kdo jsi? A kam jdeš?“ vyslýchali ji muži v uniformách.

„Jsem Izraelka z Betúlie, ale nechci s těmi zoufalci mít nic společného. Ráda bych vašemu generálovi ukázala cestu, jak obsadit celé město a neztratit přitom ani jediného muže.“

„To zní skvěle,“ pochválili ji vojáci.

„Tak pojď, doprovodíme tě k panu generálovi.“

Když přišli za Holofernem, Júdit se mu hluboce poklonila. Její krása a způsob, kterým mu projevovala úctu, se mu velmi zamlouval.

„Slyšela jsem o tvé moudrosti, pane. Po celé zemi si o tobě lidé říkají, že jsi ten nejlepší vůdce, skvělý a chytrý válečník. Nejschopnější muži v Betúlii ti nesahají ani po kotníky. My dva spolu dokážeme velké věci.“

„Co přesně máš na mysli?“

„Obyvatele města až do dnešního dne chránil jejich Bůh. Ale s tím je konec, protože se chystají sníst prvotinu z úrody, a to je přísně zakázané. Už jim nikdo nepomůže.

Až k tomu dojde, dám ti vědět a udeříme na ně. Poženeme je jak ovce bez pastýře a nikdo se ti nebude bránit.“

To se Holofernovi moc líbilo. Už si představoval, jak sedí na trůnu v Jeruzalémě a lidi mu provolávají slávu.

„Sláva Holofernovi, sláva našemu pánu, sláva našemu bohu!“

Tři dny chodí Judita pozorovat město a stravuje se ze svých zásob, tedy správně po židovsku – fíky, závin, trochu vína.

Čtvrtý den pozval Holofernes Júdit na večírek.

„Pojď, dáme si spolu víno a pak…“

Jenže s vínem to generál přehnal, a dřív, než na cokoli došlo, usnul.

Júdit na nic nečekala a ze stěny strhla meč.

„Pane, Bože, dej mi, prosím, sílu.“

Dvěma ranami usekla Holofernovi hlavu.

Pak sundala ze stěny závěs, zabalila do něj Holofernovu hlavu, zavolala svoji služebnou a strčila jí balík do košíku na jídlo. Na nic nečekaly a vydaly se do Betúlie. Stráže jim nebránily, však už byly na jejich procházení sem a tam zvyklé z předchozích dnů.

Ráno vyvěsila Júdit generálovu hlavu na hradby města a ozbrojení Izraelci vyrazili do nepřátelského tábora. V Holofernově armádě zavládl velký zmatek, a když našli svého velitele mrtvého a bez hlavy, křičeli zděšením.

„Pomoc, pomoc!“

Vzali nohy na ramena a utíkali pryč. Izraelci z celé země je pronásledovali a spoustu z nich pobili. Obyvatelé Betúlie měli velikou radost.

Všichni se pak dali do tance a děkovali Júdit, a hlavně Pánu Bohu, za záchranu.

Pomůcky: Papíry, pastelky.

Mladší školní děti

Kdybyste měli volit starostu vesnice nebo primátora města, podle čeho byste takového člověka vybírali? Zkuste to namalovat (pomůže, když dětem rozdáte čtvrtky s obrysem postav mužů a žen).

Každý svůj obrázek představí a přiloží (přilepí) ho na společný poster.

Takhle jsme zvyklí vybírat, volit my lidi. Bůh to má ještě i jinak. Klidně si k důležitým úkolům vybírá i nevýrazné, ty, co neumí dobře mluvit, hezky se oblékat, nejsou moc chytří, silní, oblíbení… Každý člověk má u něho šanci, každý je pro něho důležitý a jedinečný.

Příběh můžete převyprávět podle vyprávění pro předškolní děti.

Pomůcky: Čtvrtky s obrysy postaviček, lepidlo, pastelky nebo fixy, velký papír (poster).

Starší školní děti

Co děláte, když od rodičů něco chcete, ale oni vám to nechtějí povolit, dát, koupit, říct? Jaká taktika se dá použít, aby člověk dosáhl toho, co chce?

Příspěvky do diskuse můžete zapisovat (kreslit – to bude i zábava) na velký papír, tabuli, flipchart. Vizualizace pomáhá.

Dnešní příběh je taky o tom, že lidi k něčemu donutit můžeme, ale Pána Boha ne. Na toho se smíme jen spolehnout.

Příběh vyprávět dle vyprávění pro předškolní věk.

Pomůcky: Poster, tabule nebo flipchart, fixy.

Liturgie

Písně

Jen ty, Pane můj (Svítá 125)

Biblický text k zapamatování

Nepředpisujte Hospodinu, našemu Bohu, jak má jednat. Bůh nemůže být zastrašován jako člověk, ani donucován k rozhodnutí jako lidský syn. (Júdit 8, 16)

Rituál

Držíme se za ruce, se skloněnou hlavou začneme recitovat refrén písně *Jen ty, Pane můj*. Při slovech „má sláva, ty mou hlavu pozvedáš“, zvedáme hlavu.

Okénko do bohoslužeb

Jaké jméno byste dali člověku, ze kterého jde šílený strach?

Posbírat pár nápadů.

Dnes si v nedělní škole budete povídat o člověku, který se jmenoval Pekelný smrad.

Modlitba

Pane Bože, někdy chceme rozhodovat za tebe, donutit tě, abys udělal to, co chceme my a jak to chceme. Prosíme, zbav nás takových tuh ovládat tebe nebo lidi kolem nás. Dej nám odvahu se na tebe spolehnout, prosit tě a taky jít a udělat, co prospěje druhým k dobrému a k pokoji. Amen.

Katechetické cykly
Ženy v Bibli
Biblický odkaz (kat)
Júdit 8